

Дата: 30.12.2022

Урок № 33

Тема: ЗНО. Українська мова.

ЧИСЛІВНИК

(означає число, кількість або порядок предметів при лічбі)

Кількісний

Порядковий

Скільки?

(ціле число: *десять*;
збірне: *десятеро*;
дробове: *одна десята*
неозначене: *кільканадцять*)

Котрий? Котра? Котре? Котрі?

(*десятий, десята, десяте, десяті*)

змінюються за відмінками
(*один і два* за родами)

змінюються за родами, числами
та відмінками

Завдання 1. Підкреслити числівники.

Сім, семірка, семеро, одна сьома, усьоме, сьомий, сотня, сто, сотий, усоте, кількасот, одна сота, половина, одна друга, подвійний, подвоїти, багато, третина, трикутник, трійця, переполовинений, чимало, десятиразовий, по-друге, чверть, другий, двоє, двоярусний, двійка, два.

Тестове завдання 1. Числівниками є всі слова рядка.

- А** *четверо, чотири, чверть, четверті*
- Б** *семеро, сімка, сьомий, сім*
- В** *десять, десяток, десятеро, десятка*
- Г** *два, двійко, двоє, обидва*

Тестове завдання 2. Позначити речення, у якому вжитий числівник.

- А** *Козацька сотня розтанула у п'їтьмі.*
- Б** *У спартакіаді взяло участь сто учнів.*
- В** *Четвірка друзів вирушила в мандри.*
- Г** *На майже голих гілках висіло з десяток останніх яблук.*

Тестове завдання 3. Позначити рядок, у якому всі числівники кількісні.

- А** *дванадцять, четвертий, тридцять шість*
- Б** *сто другий, двісті вісім, чотирнадцять*
- В** *двадцять, вісімсот сорок, дванадцять*
- Г** *дві тисячі, вісімдесятий, триста*

Тестове завдання 4. Позначити речення, у якому вжитий порядковий числівник.

- А** *Шістдесят синів підперезано, а мати – ні.*
- Б** *Двадцять п'ять на одній лавці сидять.*
- В** *Мати однією рукою б'є, а другою гладить.*
- Г** *У двох матерів по п'ятеро синів.*

СИНТАКСИНА РОЛЬ ЧИСЛІВНИКА

- підмет
- присудок

- означення
- додаток
- обставина

Завдання 2. Підкреслити числівники як члени речення.

Двоє третього не ждуть. Світ широкий, а мати одна. Один у полі не воїн. Два ведмеді зустрілися в одному лісі. Вісім синів вдова мала, а дев'яту дочку. А глибина тут сягає п'яти метрів.

Тестове завдання 5. Установити відповідність між членами речення та числівниками, якими вони виражені.

1 підмет	А Він підійшов не більше як на десять метрів.
2 присудок	Б Сашко живе в дев'ятиповерховому будинку.
3 означення	В Відповідь задачі – чотирнадцять.
4 обставини	Г Через органи чуття людини надходить 80% інформації.
	Д За вечір я переглянув кілька конспектів.

ЗБІРНІ ЧИСЛІВНИКИ

Утворюються тільки від числівників *два – двадцять* та числівника *тридцять*. До збірних належать числівники *обоє, обидва, обидві*.

ВЖИВАЮТЬСЯ З ІМЕННИКАМИ, ЯКІ:

- є назвами істот чоловічого роду (*п'ятеро хлопців, четверо коней*);
- належать до IV відміни (*шестеро каченят, семеро оленят*);
- є назвами неістот середнього роду (*двоє вікон, троє дверей*);
- уживаються тільки у формі множини (*двоє ножиць, троє дверей*).

Запам'ятати! З іменниками жіночого роду та чоловічого – назвами неістот збірні числівники не вживаються.

Завдання 3. Утворити і записати словосполучення, вибравши з дужок потрібне слово.

Двоє (друг, книжка) - _____

Троє (будинок, пташеня) - _____

Четверо (двері, день) - _____

П'ятеро (сестра, брат) - _____

Шестеро (машина, колесо) - _____

Завдання 4. Підкреслити ті словосполучення, в яких кількісні числівники можна замінити на відповідні збірні.

Шість друзів; дві школи; три зошити; чотири фломастери; дванадцять дискет; десять однокласників; сорок учасників; п'ятдесят спортсменів; п'ятнадцять танцюристів; двадцять п'ять яблук; десять озер; шість вагонів; сім студентів; тридцять перукарів; шість козенят; дві вітрини; п'ять дверей; сім жінок; одинадцять рибаків; десять тижнів.

Тестове завдання 6. Указати рядок, у якому всі словосполучення побудовані правильно.

А десятеро курчат, двоє хлопчиків, троє учениць

- Б** двоє окулярів, п'ятеро цуценят, троє жінок
В десятеро саней, шестеро поросят, троє олівців
Г четверо ножиць, двоє учнів, п'ятеро мавпенок

ПРОСТІ, СКЛАДНІ І СКЛАДЕНІ ЧИСЛІВНИКИ

За будовою числівники поділяються на прості, складні і складені:

Прості (один корінь): *нуль, вісім, один.*

Складні (два корені): *дванадцять, триста, дев'яносто.*

Складені (утворені з двох і більше простих чи складних числівників): *сорок три, сто п'ятдесят три.*

Завдання 5. Визначити числівник за будовою.

П'ятдесят, двадцять чотири, двісті дев'яносто три, шістсот, вісім, дев'ятнадцять, чотири, дві тисячі сорок шість, дев'ятсот, дев'ять, шість сьомих, нуль цілих і чотири шостих, три, шістсот вісім, шістнадцять.

ВІДМІНЮВАННЯ ЧИСЛІВНИКІВ

У складних числівниках на позначення десятків від **50** до **80** відмінюється тільки друга частина.

Наприклад:

Н.в. *п'ятдесят*

Р.в. *п'ятдесяти (п'ятдесятьох)*

Д.в. *п'ятдесяти (п'ятдесятьом)*

З.в. *п'ятдесят (п'ятдесятьох)*

О.в. *п'ятдесятма (п'ятдесятьома)*

М.в. *(на) п'ятдесяти (п'ятдесятьох)*

Завдання 6. Провідміняти числівники шістдесят, сімдесят.

Н.в. _____

Р.в. _____

Д.в. _____

З.в. _____

О.в. _____

М.в. _____

У складних числівниках на позначення сотень від **200** до **900** відмінюються обидві частини.

Наприклад:

Н.в. *двісті*

Р.в. *двохсот*

Д.в. *двомастам*

З.в. *двісті (двохсот)*

О.в. *двомастами*

М.в. *(на) двохстах*

Завдання 7. Провідміняти числівники вісімсот, дев'ятсот.

Н.в. _____

Р.в. _____
Д.в. _____
З.в. _____
О.в. _____
М.в. _____

Числівники **40, 90, 100** в усіх відмінках, крім Називного та Знахідного мають закінчення **-а**.

Завдання 8. Провідміняти словосполучення *сорок євро, дев'яносто доларів, сто гривень*.

Н.в. _____
Р.в. _____
Д.в. _____
З.в. _____
О.в. _____
М.в. _____

Числівники *тисяча, мільйон, мільярд, нуль* відмінюються як іменники, що належать до відповідних відмін.

Завдання 9. Провідміняти словосполучення *тисяча глядачів*.

Н.в. _____
Р.в. _____
Д.в. _____
З.в. _____
О.в. _____
М.в. _____

У складених кількісних числівниках кожне слово відмінюємо й пишемо окремо.

Завдання 10. Провідміняти складений числівник *125*.

Н.в. _____
Р.в. _____
Д.в. _____
З.в. _____
О.в. _____
М.в. _____

У складених порядкових числівниках відмінюємо тільки останнє слово.

Завдання 11. Провідміняти складений порядковий числівник *25*.

Н.в. _____
Р.в. _____

Д.в. _____
З.в. _____
О.в. _____
М.в. _____

У дробових числівниках чисельник (перша частина) відмінюється як відповідний кількісний числівник, а знаменник – як порядковий.

Наприклад:

Н.в. чотири сьомі
Р.в. чотирьох сьомих
Д.в. чотирьом сьомим
З.в. чотири сьомі
О.в. чотирма сьомими
М.в. (на) чотирьох сьомих

Завдання 12. Провідміняти дробовий числівник вісім десятих.

Н.в. _____
Р.в. _____
Д.в. _____
З.в. _____
О.в. _____
М.в. _____

М'ЯКИЙ ЗНАК У ЧИСЛІВНИКАХ

М'який знак пишеться:

1. У кінці числівників *п'ять, шість, дев'ять, десять, від одинадцяти до двадцяти* та в числівнику *тридцять*.
2. У непрямих відмінках після літери, що позначає м'який приголосний, перед **о** та закінченням **-ма**: *трьох, двадцятьох; трьома, двадцятьма*.
3. У називному відмінку числівників від *п'ятдесяти* до *вісімдесяти* та від *п'ятисот* до *дев'ятисот* м'який знак **НЕ** пишеться ні в середині, ні в кінці слова: *п'ятдесят, вісімдесят*.
4. У непрямих відмінках числівників, що позначають сотні, м'який знак вживається у їхній першій частині: *трьохсот, трьомстам, трьомастами*.

Тестове завдання 7. Указати рядок, у якому в усіх числівниках пишеться **-Ь-**.

А *тр...ох, десят...ма, шістдесят...*

Б *п'ят...ом, дев'ятнадцят..., чотир...мастами*

В *вісім...сот, п'ятнадцят...ма, дев'ят...мастами*

Г *тридцят...ох, двадцят...ма, с..ома*

Запам'ятати!

1. Дробові числівники *півтора, півтори, півтораста* не відмінюються.
2. Відмінювання збірних числівників у непрямих відмінках збігається з відмінюванням відповідних кількісних числівників, але тільки з їх вторинними формами.

Наприклад:

Н.в. *п'ятеро*

Р.в. *п'ятьох*

Д.в. *п'ятьом*

З.в. *п'ятеро(п'ятьох)*

О.в. *п'ятьма (п'ятьома)*

М.в. *(на) п'ятьох*

3. Числівники **2, 3, 4** вживаються з іменником в **Н.в. множини**: *два програмісти, три будинки, чотири сини.*

4. Після **дробових числівників** іменник уживається в **Р.в. однини**: *дві цілі і одна четверта тонни, одна третя торта, три чверті кілограма.*

5. Числівник **півтора** вживається з іменником **чол. або середн. роду в Р.в. одн.**(*півтора тижня*), а числівник **півтори** – з іменником **жін. Роду в Р.в. одн.** (*півтори тонни*).

Завдання 13. Поставити іменники, що в дужках, у потрібному відмінку.

Два (вазон) – _____

Три (велосипед) – _____

Чотири (комбайн) – _____

п'ять (центнер) – _____

сім (учень) – _____

вісім (гектар) – _____

дев'ять (кілометр) – _____

одна шоста (частина) – _____

одна друга (пиріг) – _____

Тестове завдання 8. Позначити рядок, у якому в усіх випадках на місці пропуску слід писати **-и**.

А *два кілограм..., три з половиною гектар..., чотири комп'ютер...*

Б *чотири портрет..., два словник..., півтора контейнер...*

В *два глобус..., три предмет..., нуль цілих і дві десяти відсотк...*

Г *три човн..., три з чвертю літр..., дві цілих і шість десятих сантиметр...*

Тестове завдання 8. Помилково узгоджено числівник з іменником у словосполученні.

А *п'ятеро друзів*

Б *півтора аркуша*

В *вісім кілограмів*

Г *три професора*

О котрій годині?

Щоб дізнатися про час, **ЗАВЖДИ** потрібно питати так: **Котра** зараз година? **О котрій** годині ти прийдеш?

А тепер, як правильно відповідати на питання про час.

11.00

- Рівно одинадцята година.

- Одинадцята година рівно.

11.10

- Одинадцята (година) десять (хвилин).
- Десять хвилин **по** одинадцятій.
- Десять хвилин **на** дванадцяту.

11.15

- Одинадцята (година) п'ятнадцять (хвилин).
- П'ятнадцять хвилин (чверть) **по** одинадцятій.
- П'ятнадцять хвилин (чверть) **на** дванадцяту.

11.30

- Одинадцята (година) тридцять (хвилин).
- Пів **на** дванадцяту.

11.40

- Одинадцята (година) сорок (хвилин).
- **За** двадцять (хвилин) дванадцята.
- Двадцять (хвилин) **до** дванадцятої.

11.45

- Одинадцята (година) сорок п'ять (хвилин).
- **За** п'ятнадцять хвилин (чверть) дванадцята.
- П'ятнадцять хвилин (чверть) **до** дванадцятої.

А так казати **НЕ МОЖНА**:

- пів першої;
- вісім двадцять п'ять;
- без десяти восьма;
- п'ять хвилин восьмої;
- в десятій годині.

Завдання 14. Записати числівники на позначення часу словами.

7:30 - _____

_____

9:15 - _____

_____

12:45 - _____

_____

15:10 - _____

_____

17:55 - _____

_____

22:20 - _____

_____

Тестове завдання 9. Порушено граматичну норму на позначення часу в рядку

А без п'ятнадцяти шоста

Б за п'ятнадцять шоста

В п'ятнадцять хвилин на шістнадцяту

Г за чверть одинадцята

ПРАВОПИС ПОРЯДКОВИХ ЧИСЛІВНИКІВ

Порядкові числівники на **-сотий, -тисячний, -мільйонний, мільярдний** пишемо одним словом: *двохсотий, п'ятитисячний, тримільйонний*.

Такі порядкові числівники не можна плутати з однозвучними складними прикметниками: *п'ятиповерховий*.

Завдання 15. Замінити числа словами, утворивши складні слова. Вказати, які з них є порядкові числівники, а які - прикметники.

(200) кілометровий пробіг – _____

(500) десантник – _____

(4)річна, (8) річна, (10)річна школи – _____

(3) актна п'єса – _____

(3000) глядач – _____

(5) метровий стіл – _____

Тестове завдання 10. Позначити рядок, у якому всі числівники слід писати окремо.

А *трьох/сотень, тридцять/три, двадцять/один, шість/десять*

Б *дві/п'ятих, дев'яносто/два, сто/три, двісті/дванадцять*

В *двадцяти/п'яти/тисячний, двадцять/п'ятий, триста/восьмий*

Г *сорок/вісім, шести/сотий, мільйон/вісім/тисяч, сорок/вісім*

Завдання 16. виправити помилки в реченнях із числівниками.

1. Ми вивчаємо творчість поетів-шестидесятників.

2. Маршрут обслуговують чотири автобуса.

3. Відстань між станціями - чотири з половиною кілометрів.

4. Два з половиною дня вирувала хуртовина.

5. Уроки починаються в школі у дев'ять годин.

6. У скільки годин ти лягаєш спати?

7. У п'ять годин вечора надворі ще видно.

8. Більша половина учнів не підготувалася до уроку.

9. На підсумкову атестацію приїхали двоє професорів.

10. Семеро днів залишилося до поїздки.

11. У класі знаходилося двадцять три дівчат.

12. Через пару днів 1 Травня.

13. У ліс по дрова приїхало двадцять три саней.

14. У читальний зал принесли двадцять дев'ятеро газет.

Усі завдання надсилаємо за адресою електронної пошти
y.levchuk2976@gmail.com